

Haustþing Samtaka sveitarfélaga á Norðurlandi vestra, haldið 18. október 2019 á Sauðárkróki, samþykkir eftirfarandi ályktun:

Innviðir Norðurlands vestra

Lykilatriði:

- *Fjármagn til viðhalds og uppbyggingar stofn- og tengivega verði stóraukið, sem og sumar- og vetrarþjónusta við vegi í landshlutanum í samræmi við Samgöngu- og innviðaaætlun Norðurlands vestra.*
- *Framkvæmdir við Skagastrandarveg hefjist strax.*
- *Alexandersflugvöllur á Sauðárkróki verði áfram skilgreindur í grunnneti flugvalla og nægilegt fjármagn verði tryggt til viðhalds hans og uppbyggingar.*
- *Ráðist verði í úrbætur á fjarskiptasambandi, Gsm, Tetra og 5 G, í landshlutanum.*
- *Framlög til stofnana ríkisins í landshlutanum verði aukin til að mæta niðurskurði allt frá efnahagshruni og minnstu aukningu á landinu á fjölgun starfandi einstaklinga frá hruni.*
- *Til sérstakra aðgerða verði gripið til að styrkja Háskólann á Hólum og Fjölbautaskóla Norðurlands vestra og að stuðningi við dreifnám verði framhaldið.*
- *Áform um afslátt af námslánnum til nemenda á aðgerðasvæðum verði víkkaður út og nái til Norðurlands vestra.*
- *Komið verði á stuðningi við nemendur á framhalds- og háskólastigi sem náms síns vegna þurfa að flytjast til höfuðborgarsvæðisins.*
- *Stuðningi við ljósleiðaravæðingu verði framhaldið og aukið fjármagn veitt til dýrustu og erfiðustu tenginganna sem eftir sitja.*
- *Þrífösun rafmagns verði hraðað sem kostur er í landshlutanum.*

Ábyrgð á hinum ýmsu innviðum sveitarfélaga er bæði hjá sveitarfélögum og ríki. Víðtæk könnun sem gerð var árið 2016 sýnir að íbúar telja að sveitarfélögin á Norðurlandi vestra standi sig nokkuð vel varðandi þá innviði sem þau bera ábyrgð á, svo sem grunn- og leikskóla. Sömu sögu er ekki hægt að segja um þá innviði sem ríkisvaldið ber ábyrgð á og er þar helst að nefna samgöngumannvirki. Í nýrri samgönguáætlun landshlutans¹ kemur einnig skýrt fram að ástand fjarskipta í landshlutanum, einkum gsm, Tetra og 4G samband er óviðunandi og þarf að gera úrbætur á því tafarlaust.

Í sömu áætlun sameinast sveitarfélögin á starfssvæði samtakanna um forgangsöröðun verkefna í samgöngumálum og er Skagastrandarvegur þar efstur á blaði. Þess er krafist að framkvæmdir við Skagastrandarveg hefjist sem allra fyrst enda um að ræða einn fjölfarnasta veg landshlutans fyrir utan þjóðveg 1. Hefur framkvæmdum við veginn verið ýtt aftar í framkvæmdaröðina um

¹ <http://www.ssnv.is/static/files/Mappa/SSNV/skyrslur/samgöngu-og-innviðaaætlun-nordurlands-vestra-juni-2019-prent.pdf>

árábil og ekki verður unað við enn eina frestun. Einnig er þess krafist að fjármunir til viðhalds stofn og tengivega í landshlutanum verði stórauðnir sem og sumar- og vetrarþjónusta.

Afar brýnt er að Alexandersflugvöllur verði á ný skilgreindur í grunnet flugvalla en þar var hann tekinn af skrá með einu pennastriki, án nokkurs samráðs. Veturinn 2017/2018 fékkst stuðningur við reglubundið áætlunarflug á flugvöllinn. Mikilvægt er að tryggja áframhaldandi stuðning við verkefnið til lengri tíma til að á það komist haldbær reynsla. Sex mánaða tímabil er ekki nóg til að festa flugið í sessi. Brýnt er að reglubundið flug á Alexandersflugvöll verði hluti af svokallaðri „skosku leið“ enda samræmast fjarlægðir úr Skagafirði til höfuðborgarsvæðisins þeim viðmiðum sem sett eru fram í tillögum um framtíð innanlandsflugs. Með auknu millilandaflugi á Akureyrarflugvöll er jafnframt nauðsynlegt að gera Alexandersflugvöll að varaflugvelli fyrir millilandaflugvelli á landinu en dæmin hafa sýnt að ekki er vanþörf á því þegar flugumferð er hvað mest. Flugvöllurinn er einstaklega vel staðsettur til að hann þjóni bæði Akureyrar- og Keflavíkurflugvelli, sem varavöllur. Aðeins er um klukkustundar akstur til Akureyrar og um 3,5 klst. akstur til Reykjavíkur.

Mikilvægt er að ríkisvaldið láti af þeirri stefnu sinni að krefja stofnanir sínar í landshlutanum um hagræðingu. Haggræðingarkrafa allt frá efnahagshruni hefur verið svo mikil að verulega þarf að bæta í svo þessar stofnanir nái vopnum sínum að nýju. Háskólinn á Hólum, Fjölbrautaskóli Norðurlands vestra, heilbrigðisstofnanir, Sýslumannsembættið og Vinnumála- stofnun, sem eru nokkrar þeirra stofnana sem eru á forræði ríkisins á svæðinu, eru mikilvægir hornsteinar í samfélögum á Norðurlandi vestra og þeir þættir sem fólk horfir m.a. til þegar velja á stað til búsetu með tilliti til atvinnumöguleika. Fjársvelti þessara stofnana skerðir búsetujafnrétti og er þannig á skjön við Byggðaáætlun þar sem skýrt kemur fram að eitt markmiða stjórnvalda sé að jafna aðgengi að þjónustu.

Jafnt aðgengi allra til náms er afar mikilvægt atriði fyrir íbúa á landsbyggðinni. Haustþing SSSNV leggur mikla áherslu á mikilvægi menntastofnanna landshlutans í því tilliti. Háskólinn á Hólum og Fjölbrautarskólinn á Norðurlandi vestra eru hornsteinar þess að bæta menntunarstig landshlutans sem skv. könnunum er það lægsta á landinu. Báðar stofnanirnar berjast í bökkum sökum lágra rekstrarframlaga frá ríkinu. Það þarf að laga sem allra fyrst. Einnig er mikilvægt að dreifnámsdeildir Fjölbrautarskólans á Blönduósi og Hvammstanga fái áframhaldandi stuðning.

Menntamálaráðherra kynnti nýverið hugmyndir um afslátt af námslánum til að efla byggðir. Haustþing SSSNV fagnar slíkum hugmyndum en telur að ekki sé gengið nógu langt í þeim efnum þar sem stuðningurinn skv. fréttum á aðeins að ná til íbúa á aðgerðasvæðum, þ.e. brothættum byggðum. Samtökin skora á menntamálaráðherra að víkka hugmyndirnar út svo þær nái einnig til Norðurlands vestra og hvetji þannig til þess að nemendur snúi aftur heim að námi loknu. Einnig er lagt til að nemendur á háskólastigi, sem verða að flytjast á höfuðborgarsvæðið eða Akureyri náms síns vegna, fái stuðning á formi dreifbýlisstyrks (dvalar- og húsnæðisstyrks) til að mæta þeim mikla kostnaði sem fylgir því að þurfa að flytjast á þessa staði til náms.

Mikilvægt er að ljósleiðaravæðingu landshlutans verði fram haldið og lokið sem allra fyrst. Stuðningur sem fengist hefur á svæðið frá Fjarskiptasjóði hefur nýst vel þó alltaf megi deila um úthlutunaraðferðir. Fyrir það ber að þakka. Sveitarfélög í landshlutanum eru langt komin með verkefnið en margar þeirra tenginga sem eftir eru munu verða mjög dýrar og erfiðar sökum fjarlægða og/eða annarra staðhátta. Í upphafi verkefnisins um ljósleiðaravæðinguna var lofað viðbótarframlagi til þeirra tenginga og er mikilvægt að við það verði staðið. Ríkisvaldið er því hvatt til að tryggja áframhaldandi fjármagn til verkefnisins allt þar til því lýkur, dýrustu og erfiðustu tengingarnar þar meðtaldar, og jafna þannig aðstöðu íbúa og rekstraraðila á landsbyggðinni.

Prífösun rafmagns verði hraðað sem kostur er í landshlutanum.

Hagvöxtur landshlutans

Lykilatriði:

- *Ríkið standi með bændum til að koma í veg fyrir flóttu úr stéttinni með alvarlegum afleiðingum fyrir samfélög á Norðurlandi vestra.*
- *Öflugur stuðningur ríkisins við iðnaðaruppbyggingu á Norðurlandi vestra.*
- *Ráðist verði í stækkun Blönduvirkjunar með því skilyrði að viðbótarorka verði nýtt til iðnaðarstarfsemi á svæðinu.*
- *Ráðist verði í aðgerðir sem boðaðar eru í byggðaáætlun um auglýsingu starfa án staðsetningar hjá ríkinu sem og mat á kostum við að ný starfsemi á vegum ríkisins verði staðsett á landsbyggðinni.*
- *Staðinn verði vörður um þær starfsstöðvar stofnana ríkisins sem þegar eru staðsettar á Norðurlandi vestra.*
- *Stofnaður verði starfshópur sem hefur það hlutverk að vinna tillögur að því hvernig fjölga má störfum á Norðurlandi vestra.*

Í skýrslu Byggdastofnunar, Hagvöxtur landshluta 2008 – 2015², kemur fram að landbúnaður er grundvallaratvinnugrein á Norðurlandi vestra. Í könnun sem unnin var fyrir landshlutasamtökin kemur fram að vægi landbúnaðar er hvergi meira en á Norðurlandi vestra³. Þær þrengingar í landbúnaði, sérstaklega sauðfjárbúskap, sem hafa átt sér stað undanfarin misseri eru grafalvarleg ógn við sveitarfélögin á Norðurlandi vestra sem er eitt mesta landbúnaðarhérað landsins. Þess er krafist að ríkisvaldið standi með bændum og veiti þann stuðning sem þörf er á svo ekki verði flótti úr stéttinni með alvarlegum afleiðingum fyrir þau samfélög á Norðurlandi vestra sem byggja afkomu sína að einhverju eða mestu leyti á þjónustu við bændur. Einkum er mikilvægt að gerðar verði sömu velferðar- og heilbrigðiskröfur til innfluttra matvæla og innlendra og stuðningur verði veittur til markaðssetningar og vöruþróunar á afurðum til að auka verðmæti þeirra og þannig hækka afurðaverð til bænda. Einnig er brýnt að gerð verði sú krafa

² https://www.byggdastofnun.is/static/files/Hagvoxtur/hagvoxtur_landshluta_2008-2015.pdf

³ <http://www.ssnv.is/static/files/Mappa/SSNV/skyrslur/umsviflandbunadarlandshlutar-lokaeintak2.pdf>

að kaupendur jarða uppfylli þær skyldur sem fylgja búsetu í landbúnaðarsamfélagi og geri sér grein fyrir að þessum skyldum er öllum landeigendum ætlað að fylgja. Jarðakaupum fylgja réttindi en þeim fylgja jafnframt skyldur.

Í skýrslu Byggðastofnunar kemur ennfremur fram að framleiðsla á mann er hvergi minni en á Norðurlandi vestra. Atvinnugreinar sem byggja á framleiðslu eru ekki margar né sterkar í landshlutanum. Það er því afar mikilvægt fyrir afkomu og fjölgun íbúanna að landshlutinn nái að laða til sín atvinnutækifæri sem hjálpa til við að rétta af þann framleiðsluhalla sem landshlutinn á við að etja miðað við aðra landshluta. Gerð er sú krafa til stjórnvalda að þau komi að því með heimamönnum að snúa þessari þróun við, t.d. með öflugum stuðningi við iðnaðaruppbyggingu á Norðurlandi vestra. Í því felst aðstoð við uppbyggingu á svæðinu en ekki síst að nægileg raforka verði tryggð fyrir iðnaðarstarfsemi. Stjórnvöld eru, til að mæta þeirri orkuþörf, hvött til að ráðast í stækkun á Blönduvirkjun með því skilyrði að viðbótarorka verði nýtt til iðnaðarstarfsemi á svæðinu.

Í Byggðaáætlun áráanna 2018-2024 segir m.a. í kafla II. B:

- i. Opínberum aðilum verði falið að skilgreina störf og auglýsa þau án staðsetningar.*
- j. Metnir verði kostir þess að staðsetja nýja starfsemi á vegum ríkisins utan höfuðborgarsvæðisins.*

Stjórnvöld eru hvött til þess að hrinda þessum áformum í framkvæmd sem allra fyrst. Skv. könnun sem gerð var meðal sveitarfélaganna á starfssvæðinu fyrir Byggðastofnun er aðstaða fyrir hendi til að hýsa slík störf. Jafnframt er lögð áhersla á að vörður verði staðinn um þær starfsstöðvar stofnana ríkisins sem þegar eru á Norðurlandi vestra. Vert er að benda á að flutningur þeirra starfa sem þegar hefur farið fram á Norðurland vestra hefur gengið ákaflega vel sem og rekstur þeirra starfsstöðva sem þar eru, má þar nefna aukin verkefni Sýslumannsembættisins á Norðurlandi vestra, Fæðingarorlofssjóð, o.fl.

Þegar skoðaðar eru tölur um fjölda starfandi einstaklinga í landshlutanum kemur glögg fram að Norðurland vestra er sá landshluti sem allra síst hefur náð vopnum sínum á ný eftir hrun. Fjölgun starfandi einstaklinga í landshlutanum milli áráanna 2010 og 2018 var 3,1%. Á sama tímabili var hún 7% á Vestfjörðum og 23,7% á landinu öllu. Niðurstöður fyrirtækjakönnunar sem unnin var nýverið fyrir landshlutasamtökin⁴ gefa heldur ekki tilefni til bjartsýni. Niðurstöður fyrir Norðurland vestra eru með þeim verstu á landinu ef litið er yfir heildina. Veikleikar landshlutans í könnuninni voru fleiri en styrkleikarnir. Nokkrir veikleikar sem nefndir eru og gefa ríka ástæðu til að gripið verði til aðgerða:

- Bjartsýni var næst minnst meðal fyrirtækja á Norðurlandi vestra þegar spurt var um væntingar á þróun tekna allra næstu misserin.
- Fyrirtæki af Norðurlandi vestra komu næst verst út úr mati á afkomu til lengri tíma þegar landshlutar voru bornir saman.

⁴ http://ssv.is/wp-content/uploads/2019/06/Fyrirtaekjakonnun_2018_allir-landshlutar-lokautgafa.pdf

- Afkoma fyrirtækja til skemmri tíma mældist næst verst á Norðurlandi vestra.
- Á Norðurlandi vestra mældust tekjur næstlægstar hlutfallslega þegar landshlutarnir voru bornir saman.
- Á Norðurlandi vestra sögðu fæstir þátttakendur að vöntun væri á starfsfólki með ákveðna menntun og varð landshlutinn í neðsta sæti að þessu leyti.
- Norðurland vestra hafði lægsta vinnuafsvægi þegar landshlutarnir voru bornir saman.

Það er því ljóst að víðtæks stuðnings við fjölgun starfa í landshlutanum er þörf. Í þeim tilgangi leggur haustþing SSNV til að stofnaður verði starfshópur sem hefur það verkefni að finna leiðir til að fjölga störfum á Norðurlandi vestra. Í hópnum sitji, auk stjórnar SSNV, fulltrúar atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneytis, samgöngu- og sveitarstjórnarráðuneytis og forsætisráðuneytis. Skál hópurinn ganga út frá fyrirbyggjandi greiningum á stöðu landshlutans og leggja fram ítarlegar tillögur um hvernig fjölga megi störfum á Norðurlandi vestra.

Sóknaráætlun Norðurlands vestra

Lykilatriði:

- *Fjármagn til sóknaráætlunar verði stóraukið.*

Þegar þetta er skrifað er verið að leggja lokahönd á nýjan samning um sóknaráætlanir fyrir árin 2020-2024. Framkvæmd síðustu áætlunar hefur gengið vel og sá farvegur, sem stuðningi við landshlutana hefur verið fundinn með sóknaráætlun, sannað gildi sitt. Mat á framkvæmd áætlanna á landsvísu sýndi að almennt séð hefur framkvæmdin heppnast vel⁵. Fyrir árið 2020 er fjármagnið sem veitt er til sóknaráætlana á landsvísu skert um 2% í takt við hagræðingarkörfu ríkisins. Þó ýmis jákvæð þróun hafi átt sér stað með nýjum samningi, sem ástæða er til að þakka, er afar mikilvægt að strax verði farið í að finna leiðir til að auka fjármagn til áætlanna á landsvísu fyrir árið 2021 til að þær hafi enn meiri slagkraft heima í héraði.

⁵ <https://www.stjornarradid.is/lisalib/getfile.aspx?itemid=4ca231b1-765b-11e9-943c-005056bc530c>